

Odgoj i obrazovanje za razvoj u predškolskoj ustanovi

Morina, Vlora

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:135318>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VLORA MORINA

ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA RAZVOJ U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Završni rad

Pula, lipanj, 2017.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti

VLORA MORINA

ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA RAZVOJ U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Završni rad

JMBAG: 0303039948, izvanredna studentica
Studijski smjer: Preddiplomski stručni studij predškolski odgoj
Predmet: Opća pedagogija

Znanstveno područje: Društvene znanosti
Znanstveno polje: Pedagogija
Znanstvena grana: Opća pedagogija
Mentorica: Doc. dr. sc. Marina Diković

Pula, lipanj, 2017.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani _____, kandidat za prvostupnika _____ ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, _____ dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom

_____ koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____ (datum)

Potpis

Sadržaj

1. UVOD	6
2. ODGOJ I OBRAZOVANJE U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI.....	7
2.1. Povijest predškolskog odgoja.....	8
2.2. Odgoj usmjeren na dijete	9
2.3. Važnost ustanove za rani odgoj i obrazovanje	9
2.4. Kompetentnost odgojitelja	11
2.5. Kompetentnost djece	13
3. TEMELJI ODGOJA I OBRAZOVANJA RANE I PREDŠKOLSKE DOBI	15
3.1. Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (1997).....	16
3.2. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014)	17
3.2.1. Načela Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje	17
3.2.2. Vrijednosti Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje	18
4. ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA RAZVOJ.....	20
4.1. Učenje o odgoju i obrazovanju za održivi razvoj	21
4.2. Kompetencije odgojitelja u odgoju i obrazovanju za održivi razvoj.....	22
4.3. Nacionalni kurikulum međupredmetne teme: Održivi razvoj (2016)	23
4.3.1. Odgojno-obrazovni ciljevi održivog razvoja	24
4.3.2. Domene održivoga razvoja	25
5. METODIČKI DIO	26
5.1. Metodička priprema 1.....	26
5.2. Metodička priprema 2.....	34
5.3. Metodička priprema 3.....	41
6. ZAKLJUČAK.....	49
7. SAŽETAK	50
8. SUMMARY	51
LITERATURA	52
MREŽNE STRANICE	54

1. UVOD

Ubrzanost svakodnevice dokaz je kako je potrebno djecu od najmanjih nogu podučavati i učiti o važnim vrijednostima za svakodnevni život. Ljudi su u suvremenome svijetu svakodnevno izloženi velikome broju raznih i intenzivnih podražaja, zbog čega često nemaju vremena, ili pak zbog određenih vlastitih načina razmišljanja, nisu u stanju donositi odluke koje se zasnivaju na temeljnim ljudskim vrijednostima. No, postavlja se pitanje je li razlog zanemarivanja osnovnih ljudskih vrijednosti upravo ta intenzivna i brojna podražajnost iz čovjekove okoline ili ono potječe još iz nedostatka odgovarajućeg odgoja i obrazovanja koje pružaju odgojno-obrazovne ustanove.

Odgoj i obrazovanje važni su procesi u koje bi djeca trebala biti uključena, jer je zadaća tih ustanova usmjeriti djecu na bitne vrijednosti života, kao što su poštivanje drugih osoba, prihvatanje različitosti, tolerancija, jednakost svih ljudi, prihvatanje sebe, ljudska prava te težnja za učenjem. Mogućnosti djece predškolske dobi često se zanemaruju i ne ističu u pravoj mjeri. No kod djece predškolske dobi intelektualne sposobnosti se razvijaju, te ukoliko su im dani podaci u odgovarajućem obliku, ona to mogu razumjeti i upamtiti. Jedna od karakteristika predškolaraca, ali i starije djece je velika brzina upijanja podataka koji se nalaze oko njih. Naime, ona su u mogućnosti učiti oponašajući ljude iz svoje okoline, stoga je bitno da se osobe koje su okružene djecom ponašaju primjereno te dijele s djecom zdrave stavove i vrijednosti. Ovim će se radom dati kratki teorijski prikaz što je odgoj i obrazovanje u predškolskim ustanovama, koje su to sastavnice koje treba zadovoljiti kako bi se postigao odgovarajući učinak na dijete. Također, u radu se objašnjava proces odgoja i obrazovanja za razvoj te su prikazane metodičke pripreme za predškolsku ustanovu na temu tolerancije, različitosti i održivoga razvoja.

2. ODGOJ I OBRAZOVANJE U PREDŠKOLSKOJ USTANOVI

Djetinjstvo je životno razdoblje u kojem se proces socijalizacije ostvaruje interakcijom pojedinca s prostorom, vremenom i kulturom (Bucković, Kolarić Piplica i Križanac, 2015). Proces današnjega odgoja i obrazovanja ostvaruje se na temelju usvojenih vrijednosti i uvjerenja odgojitelja (Slunjski, 2015; prema Bucković, Kolarić Piplica i Križanac, 2015). Kako bi se postigao adekvatan proces odgoja i obrazovanja, potrebno je da se odgojitelji konstantno preispituju te kritički gledaju na svoj rad, uzimajući u obzir relevantne teorije. Bucković, Kolarić Piplica i Križanac (2015) navode kako je važnost u individualnom pristupu svakom djetetu te u prilagođavanju djelovanja odgojitelja upravo u tim individualnim značajkama, ali i mogućnostima djece. U odgojno-obrazovnom procesu prevladava povjerenje u dijete, što se očituje u organizaciji i strukturi samoga procesa (Miljak, 2009; prema Bucković, Kolarić Piplica i Križanac, 2015). Uz povjerenje u dijete, što se očituje fleksibilnošću ustanova, bitna je i uzajamna komunikacija svih sudionika odgojno-obrazovnoga procesa, što dovodi do ostvarivanja partnerskih odnosa djece i odraslih.

Slunjski i suradnici (2014) smatraju kako se odgoj i obrazovanje moraju temeljiti na suosjećanju, prihvaćanju i pružanju međusobne potpore uz osposobljavanje djeteta da razumije svoja prava, svoje obveze, odgovornosti te obveze i odgovornosti drugih ljudi. Potrebno je da odgojno-obrazovna ustanova usvoji ideju kojom se promiču prava djece na jednake šanse, odnosno jednaka prava za sve. Odgojitelji imaju zadatak omogućiti proces odgoja i obrazovanja svakome djetetu, te „da se liše stereotipa i predrasuda bilo koje vrste te da prihvate individualne posebnosti svakoga djeteta" (Slunjski i sur., 2014:21).

Obrazovni modeli trebali bi se voditi idejom da su odgoj i obrazovanje obavezni te da ih se stoga treba i omogućiti djeci na pravilan način i u pravo vrijeme (Baran, Dobrotić i Matković, 2011). U odgoju i obrazovanju djece primarni motivi mogu biti sljedeći: socijalizacija, obrazovanje, jednakost šansi te rano usađivanje vrijednosti političkog sustava.

2.1. Povijest predškolskog odgoja

Baran, Dobrotić i Matković (2011) daju prikaz razvoja predškolskog odgoja u prošlosti pa sve do danas. Opisuju kako su potrebe na samome početku predškolskoga odgoja, u 15. stoljeću bile socijalno-humanitarnoga karaktera odnosno u svrhu zbrinjavanja nezbrinute djece. Promjenom gospodarskih prilika zemlje, tijekom 19. stoljeća počele su se otvarati ustanove za čuvanje djece zaposlenih roditelja, a kako bi ih se zaštitilo od negativnih utjecaja ulice (Lipovac, 1985; prema Baran, Dobrotić i Matković, 2011). Spominje se više vrsta ustanova, a prve su bile čuvališta čiji je cilj bio čuvati djecu i usmjerenost na tjelesni razvoj djeteta. Kako se u to vrijeme počelo naglašavati važnost odgoja djeteta u ranome djetinjstvu, počela su se osnivati i zabavišta, kojima je bio cilj kvalitetan odgoj s naglaskom na nadopunjavanje obiteljskoga odgoja uz pripremu za školu te razvoj sposobnosti djece (Basariček, 1970 i Lipovac, 1985; sve prema Baran, Dobrotić i Matković, 2011). Sljedeća vrsta ustanova bila je namijenjena i djeci zaposlenih roditelja slabijih imovinskih prilika, a nazivale su se kombiniranim zavodima. Oni su se povodili Fröbelovim načelima, o kojima će kasnije biti riječi. Za vrijeme ratova otvaraju se skloništa i zbjegovi za djecu, čija je zadaća bila socijalno učenje (Leksikografski zavod, 1988; prema Baran, Dobrotić i Matković, 2011). Nakon ratova osnivaju se sljedeće predškolske ustanove: jaslice, obdaništa, zabavišta i vrtići, koje su za zadaću imale kako pružiti pomoć roditeljima u odgoju tako i brinuti o fizičkom, psihičkom, emocionalnom, intelektualnom razvoju djeteta te njegovoj socijalizaciji. Nadalje se razvijaju dva tipa ustanova, one za djecu zaposlenih roditelja, čija je glavna zadaća čuvanje djece te one za djecu imućnijih roditelja, čija je zadaća bila priprema za školu i društvo. Spomenuti autori navode kako su danas te dvije vrste ustanova integrirane u jednu, odnosno kako sva djeca imaju jednaku priliku za rani odgoj i obrazovanje.

2.2. Odgoj usmjeren na dijete

Friedrich Fröbel osoba je koja je promijenila način gledanja na rani odgoj i obrazovanje djece. Njegova su ideja bili dječji vrtići, odnosno predškolske ustanove s odgojnom zadaćom (Baran, Dobrotić i Matković, 2011) – "mjesto na kojima će rasti i razvijati se, promatrati, istraživati i stupati u interakciju s prirodom u slobodnom harmoničnom odnosu sa sobom i drugima, s prirodom i Univerzumom" (Santos, 2012:31). Santos (2012) navodi kako je Fröbel prepoznao potencijale, sposobnosti, kreativnost i nadarenost djece te ulogu igre u razvoju i procesu učenja djeteta. Fröbel je na igru gledao kao na ključno sredstvo učenja u ranoj dječjoj dobi te je smatrao da ona mora biti jedan od osnovnih oblika odgojno-obrazovnog rada. Fröbel je, također, nastojao na dijete gledati holističkim načinom, a to znači da je bitna cjelokupna slika djeteta sa svim njegovim potencijalima, sposobnostima i vlastitom jedinstvenošću, što vodi do razvoja djetetovih određenih kompetencija. Važnost igre u dječjoj dobi očituje se u emocionalnoj, socijalnoj i kulturalnoj integraciji.

2.3. Važnost ustanove za rani odgoj i obrazovanje

Fortunati (2011) smatra da je slika djeteta koju stvara svijet ključna u promatranju i raspravljanju o kvaliteti odgojno-obrazovnih ustanova predškolske djece. Spomenuti autor istražujući pogled na djecu, uvidio je da se u Italiji u malome gradu San Miniato djecu smatra kompetentnim osobama sa svim svojim pravima. On smatra da je bitno da se djeci omoguće razna iskustva te da ih se potiče da budu sklona traženju iskustava što će im omogućiti izgradnju vlastitih znanja. Iskustva i znanja djece omogućit će odgojiteljima određenu interakciju i odnos s njima. Stoga možemo reći da je ustanova za rani odgoj i obrazovanje važna u odgoju i obrazovanju djeteta.

Fortunati (2011) navodi da je bitno da odgojno-obrazovna ustanova gleda na dijete kao na aktivne, bogate i snažne osobe koje su pune potencijala, bez nametanja ikakvih očekivanja. Uloga odgojiteljica i odgojitelja je da razviju strategiju aktivnosti za dijete, u skladu sa saznanjima o određenom djetetu, no sa što manje intervencija, ali s poticajima kada je potrebno.

Odgojno-obrazovne ustanove ranoga razvoja trebale biti usmjerene na organizaciju i planiranje. Organizacija se odnosi na osiguravanje stabilnog fizičkog okruženja i socijalnih odnosa koji se razvijaju u njemu te dosljednosti u dječjim iskustvima.

Također, velika je važnost značajnih i sadržajnih odnosa s obiteljima. Usmjerenost na planiranje podrazumijeva stalno vrednovanje fizičkog okruženja i dinamike grupe, promišljanje o ulozi odgojitelja i stručno usavršavanje (Fortunati, 2011).

Jedna od bitnih aktivnosti odgojiteljica u gradu San Miniato je praćenje i bilježenje zapažanja djece, čime se dolazi do produbljenijeg razumijevanja djeteta. Tim podacima odgojiteljice i odgojitelji njeguju te postižu uključenost obitelji u rani odgoj i obrazovanje svoga djeteta. Uloga ustanova ranoga odgoja i obrazovanja odnosi se i na osnaživanje roditelja te produbljivanje poimanja djetetovoga identiteta i potencijala. Ostvarivanje odnosa odgojitelj-roditelj te njihova međusobna komunikacija dovodi do potpunijega razvoja djeteta, jer se na taj način omogućuje odnosno daje slika djeteta u drugome kontekstu u okolini.

Fortunati (2011:7) navodi da su ustanove ranoga odgoja i obrazovanja "mjestu u kojima djeca i odgojiteljice te odgojitelji, svakodnevno zajedno kao protagonisti, žive razmjenjujući iskustva, izgrađujući odnose i stvarajući novo razumijevanje i na taj način zajednički izgrađuju nova znanja".

2.4. Kompetentnost odgojitelja

Obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti zahtijeva određenu stručnu spremu odgojitelja, odnosno posjedovanje određenih znanja koja će upravo omogućiti kvalitetno obavljanje odgojiteljske djelatnosti (Slunjski i sur, 2014). "Nova paradigma djetinjstva" je studija provedena 2007. godine u Hrvatskoj, a koja je proizašla iz većega broja znanstvenih radova koji su se bavili segmentima institucijskoga odrastanja djece rane i predškolske dobi. Navedenom studijom naglašavaju se određene postavke koje bi trebao poznavati i posjedovati svaki od odgojitelja te na temelju njih kreirati svoj vlastiti proces odgoja i obrazovanja, a one su redom:

- dijete je osobnost koju treba ozbiljno shvaćati i poštivati
- dijete je u odgojnom procesu subjekt koji sudjeluje, konstruira i određuje svoj život i razvoj
- djetinjstvo ima svoje vrijednosti i kulturu
- djetinjstvo je proces socijalne konstrukcije koji djeca i odrasli zajednički izgrađuju.

Ne postoji univerzalno dijete, što znači da ne postoji ni univerzalno djetinjstvo, već ono ovisi o prostoru, vremenu i kulturi u kojoj dijete odrasta (Slunjski i sur, 2014).

Musatti i Mayer (2011) navode kako se pojmovi odgoj i obrazovanje najmlađih promatraju u okviru postupaka odraslih osoba prema djeci, što znači da kognitivni, ali i socijalni razvoj djece ovise upravo o načinu ponašanja odraslih osoba prema najmlađima. Također, one navode kako je bitan odnos najmlađih sa svim osobama iz svoje okoline, što znači da je značajan i međusoban odnos vršnjaka. Važnost međusobnih odnosa najmlađih vršnjaka te djece i odraslih očituje se u samom razvoju djece (Musatti i Mayer, 2011). Kako bi opisale važnost odnosa djece međusobno te djece i odraslih, spomenute autorice koriste metaforu – niti u tkanini, pri čemu kvalitetu tkanine opisuju načinom učvršćivanja i međusobnoga isprepletanja niti. Kao najvažniji uvjet dobivanja kvalitetne tkanine ističu kompetenciju odgojitelja, a za čije je postizanje potrebno uvažavanje svakodnevnoga dječjeg života, fizičko okruženje, sudjelovanje u dječjem iskustvu i uspostavljanje snažnoga partnerstva s djetetovim roditeljima. Drugim riječima, autorice navode da je bitan svaki trenutak iskustva djeteta, jer su to sve situacije učenja, emocionalnoga i tjelesnoga razvoja te izgradnje identiteta. Fizičko okruženje djeteta treba biti raspoređeno na način da

potiče djecu na aktivnost i interakciju. Također, zadaća je odgojitelja da potiču interakcije među djecom, čime djeca "grade sustav zajedničkih vrijednosti i zajedničkih nastojanja". Uspostava partnerstva odgojitelja i roditelja djeteta bitna je za ujednačeno poticanje razvoja željenih osobina i vrijednosti djeteta u odgojno-obrazovnoj ustavi i kod kuće (Musatti i Mayer, 2011). Uloga odgojitelja u svemu tome dolazi do izražaja, a njihove kompetencije vrijednost su za cijelu obitelj djeteta.

Piršil (2014; prema Diković, Tatković i Legović, 2016) navodi tri značajna aspekta kompetencije, a to su znanje, vještine i ponašanje. Također, navodi kako je potrebno određeno iskustvo, ali i motivacija te želja, a Brust Nemet (2013; prema Diković i sur., 2016) dodaje da su uz kompetencije bitni i stavovi te osobine ličnosti osobe.

Pojam kompetencija se odnosi na osposobljenost osobe za uspješno izvršavanje određenoga zadatka, a za obavljanje odgojno-obrazovne djelatnosti smatra se da je ključno posjedovanje sljedećih kompetencija: komunikacija na materinjem jeziku, komunikacija na stranom jeziku, matematička pismenost, digitalna kompetencija, naučiti učiti, socijalna i građanska kompetencija, smisao za inicijativu i poduzetništvo te kulturna osviještenost i izražavanje u području kulture¹.

Također, osoba je kompetentna ako je sposobna i fleksibilna te ako posjeduje određene vještine i stavove što joj omogućuje adekvatno djelovanje. U opisu kompetentne osobe neizbježan je i pojam odgovornosti koji se odnosi na djelovanje u skladu s vlastitim mogućnostima i u skladu s pravilima struke. Kompetentan odgojitelj odnosi se s poštovanjem prema djeci i suradnicima te je usmjeren na različite aspekte djetetova razvoja i nastoji zadovoljiti djetetove potrebe kreirajući poticajna okruženja. Smatra se da kompetentni odgojitelj može između ostaloga prepoznati posebne potrebe djeteta, uspostaviti suradničke odnose, poštivati profesionalnu etiku, poštivati različitost i multikulturalnost te poticati i održavati pozitivno ozračje. Nadalje, on mora biti u mogućnosti planirati i izvoditi integrirani kurikulum, organizirati i voditi odgojno-obrazovne aktivnosti, kreativno i učinkovito osmisliti sredinu za djecu, koristiti efikasne strategije učenja, kritički promišljati o vlastitom djelovanju i iskustvu te povezivati teoriju i praksu (Diković, Tatković i Legović, 2016).

¹ Key competences for lifelong learning: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/publ/pdf/ll-learning/keycomp_en.pdf (18. lipnja 2017.)

2.5. Kompetentnost djece

Velika je važnost ranoga odgoja i obrazovanja kao temelja nadolazećega usvajanja kompetencija kod djece. Motoričke vještine, jezik, samopouzdanje, igra te sposobnosti rješavanja problema relevantni su za razumijevanje kompetencija učenika u školi. Za razvoj navedenih sposobnosti i vještina nužan je razvoj mozga čemu pak trebaju prethoditi razna iskustva djeteta. Masten i Coatsworth (1998) također navode da je jedan od bitnih čimbenika razvoja određenih kompetencija – motivacija. Naime, svako je dijete motivirano za određene aktivnosti što pak vodi do razvoja njima shodnih kompetencija. No, da bi se kod djeteta razvile određene kompetencije neophodno je iskustvo uspjeha u najranijoj dobi. Također vjerovanje djeteta o vlastitom uspjehu utjecat će na njegovo ponašanje. Spomenuti autori izdvajaju dva značajna preduvjeta razvoja kompetencije, a to su povezanost s odraslom osobom koja brine o djetetu i sposobnost samoregulacije. Navedeni preduvjeti su međusobno povezani na način da briga o malom djetetu omogućuje razvoj i učenje djeteta samoregulaciji čime se stvara sigurna okolina koja potiče dijete da istražuje svoju okolinu odnosno da stvara nova iskustva (Masten i Coatsworth, 1998).

Malavasi (2011:20) smatra da su kompetencije "rezultat socijalne konstrukcije u kojoj svaki pojedinac sudjeluje i u kojoj kontekstualni aspekti igraju važnu ulogu". Drugim riječima, ova autorica naglašava važnost odgojno-obrazovnih ustanova za razvoj djece. Kao bitnu razliku između vještina i kompetencija, Malavasi (2011:20) navodi da se kompetentnost odnosi na osviještenost o specifičnim vlastitim vještinama te naglašava kako "dijete treba biti svjesno toga da nešto može dobro učiniti" .

Spomenuta autorica izdvaja izuzetnu važnost odgojiteljica i odgojitelja, a to je njihova uloga u kreiranju i osiguravanju iskustava koja će kod djece potaknuti razvoj društveno prihvaćenih kompetencija. Prilikom opisanih situacija, zadaća je odraslih da opažaju djecu kako bi mogli prepoznati djetetov razvojni napredak, ali i poteškoće koje se pojavljuju, kako bi odrasli mogli intervenirati na odgovarajući način kreirajući situaciju kojom će poticati učenje kod djeteta (Malavasi, 2011).

Odgojno-obrazovno djelovanje potiče razvoj vještina i kompetencija kod djece. Štoviše, ono potiče da djeca sama otkrivaju koje su njihove kompetencije, a time i razvijaju proces samoprocjene što je dio aktivnoga učenja. Malavasi (2011:21)

napominje kako proces samoprocjene "potiče razvoj samosvijesti i spoznaju o vlastitim mogućnostima, pružajući im prilike da se osvrnu na svoj spoznajni i osobni napredak". Jačanje kompetencija djece moguće je potičući ih da pričaju priče, koje ona svakodnevno mogu stvarati. Time se razvijaju spoznajne, emocionalne i socijalne kompetencije kod djece. Osjećaj kompetentnosti kod djece utječe i na osjećaj samopoštovanja, sveukupnu dobrobit i na poboljšanje odnosa s drugima (Malavasi, 2011).

Uloga je odgojiteljica i odgojitelja osigurati i omogućiti djeci izazove čime se potiče radoznalost i želja za učenjem. Važnost se stavlja i na postupanje odraslih prema djeci, gdje oni nastupaju kao partneri djece, odnosno preuzimaju ulogu pomagača prilikom kognitivnoga razumijevanja i razumijevanja odnosa. Drugim riječima potrebno je da djeca dijele svoja saznanja s odraslima pri čemu se istovremeno stvara osjećaj zajedništva. Bitno je da se odrasli prilagode interesima djece jer na taj način potiču sklapanje međuljudskih odnosa (Malavasi, 2011).

3. TEMELJI ODGOJA I OBRAZOVANJA RANE I PREDŠKOLSKE DOBI

Svaki pojedini dječji vrtić mora otkriti vlastiti put razvoja u skladu sa svojim uvjetima i sa socijalnim kontekstom u kojem djeluje, no u tome mu zadatak pomažu odredbe i postavke u sklopu *Zakona o predškolskom odgoju i obrazovanju* te polazišta, vrijednosti i načela koja su sadržana u *Nacionalnom kurikulumu za rani i predškolski odgoj i obrazovanje* (Slunjski i sur., 2014).

Nacionalnim kurikulumom za rani i predškolski odgoj i obrazovanje dano je do znanja da su za kvalitetu odgojiteljske prakse zaduženi djelatnici vrtića jer oni svojim profesionalnim znanjem, razumijevanjem prakse i svojom osobnom motiviranošću utječu na unaprjeđenje odgojno-obrazovne prakse. Autori *Kurikuluma* navode kako na odgojno-obrazovnu praksu utječu vrijednosti, razumijevanja i znanja odgojitelja, što zahtijeva kontinuirani profesionalni razvoj. *Zakonom o predškolskom odgoju i obrazovanju* propisano je obvezno stručno usavršavanje odgojitelja. U skladu s već spomenutim rezultatima istraživanja odgojno-obrazovne prakse, potiče se suradnja djelatnika vrtića, kako s najbližim osobama polaznika dječjih vrtića, tako i sa širom socijalnom zajednicom djece (Slunjski i sur, 2014).

U nastavku teksta bit će ukratko opisani *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanje*² te *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje*³.

² <https://www.zakon.hr/z/492/Zakon-o-pred%C5%A1kolskom-odgoju-i-obrazovanju> (28. svibnja 2017.)

³ <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf> (28. svibnja 2017.)

3.1. *Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju (1997)*

Predškolski odgoj i obrazovanje, prema *Zakonu o predškolskom odgoju i obrazovanju*, dio su sustava koji se odnosi na odgoj i obrazovanje te skrb o djeci. Navedenim zakonom propisano je da su dječji vrtići javne ustanove, stoga je njihova djelatnost predškolskoga odgoja, javna. Zakonom se izričito navodi potreba usklađivanja "odgoja s razvojnim osobinama i potrebama djece te socijalnim, kulturnim, vjerskim i drugim potrebama obitelji".

Zakon o predškolskom odgoju i obrazovanju određuje pedagoškim standardom predškolskoga odgoja i naobrazbe sve bitne stavke koje će omogućiti optimalan odgoj i obrazovanje djece, pa je tako njime propisan broj djece u odgojnim skupinama, odgojno-obrazovni programi, broj odgojitelja i stručnoga tima te financiranje.

Zakon nalaže da djelatnici vrtića moraju biti određene stručne spreme i odgovarajućih zdravstvenih sposobnosti koje će omogućiti da učinkovito obavljaju svoje dužnosti.

Upravljanje dječjim vrtićem zadaća je upravnoga vijeća, dok je ravnatelj poslovodni i stručni voditelj dječjega vrtića. Odgojiteljsko vijeće bavi se stručnim pitanjima rada.

Zakonom je određena dužnost dječjega vrtića koja se odnosi na stvaranje primjerenih uvjeta za rast i razvoj svakoga djeteta te dopunjavanje obiteljskoga odgoja. Dužnost je vrtića, odnosno odgojitelja da budu otvoreni u uspostavljanju djelatne suradnje s roditeljima i s neposrednim dječjim okružjem.

3.2. Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje (2014)

Nacionalnim kurikulumom (2014:5) utvrđuju se "vrijednosti, načela i općeobrazovni ciljevi i sadržaji svih aktivnosti i programa, pristupi i načini rada s djecom rane i predškolske dobi, odgojno-obrazovni ciljevi po područjima razvoja djece i njihovim kompetencijama te vrednovanje". Drugim riječima, cilj *Kurikuluma* je osigurati dobrobiti za dijete te omogućiti cjeloviti razvoj, odgoj i učenje djeteta te razvoj kompetencija.

Kurikulumom je propisano da se djelatnost dječjega vrtića obavlja prema godišnjemu planu i programu rada, koji obuhvaća "programe odgojno-obrazovnoga rada, programe zdravstvene zaštite djece, higijene i prehrane, programe socijalne skrbi, kao i druge programe koje dječji vrtić ostvaruje u dogovoru s roditeljima djece".

3.2.1. Načela Nacionalnog kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje temelji se na sljedećim načelima:

- fleksibilnost odgojno-obrazovnoga procesa u vrtiću
- partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom
- osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju
- otvorenost za kontinuirano učenje i spremnost na unapređivanje prakse.

Načelom fleksibilnosti odgojno-obrazovnoga procesa u vrtiću uzimaju se u obzir mogućnosti, potrebe i interesi djece te kultura i uvjeti u kojima ustanova djeluje. Poštivanjem načela sigurnosti postiže se cjelovito učenje kako djece tako i odraslih. Drugo načelo na kojem počiva *Kurikulum* odnosi se na partnerstvo vrtića i šire zajednice. Razlog zbog kojega se naglašava važnost partnerstva je taj što se dobrobit djeteta, odnosno njegov cjeloviti razvoj može postići jedino ako temeljni sustavi – obitelj i vrtić, u kojima se dijete razvija, komuniciraju i dijele informacije koje znaju o djetetu. Bitan aspekt partnerskoga odnosa ostvaruje se uključivanjem roditelja, tj. neposrednim sudjelovanjem u odgojno-obrazovnom procesu, čime im se omogućuje uvid u djetetovo ponašanje u drugačijem kontekstu od onoga obiteljskoga. Svako dijete ima pravo na odgoj i obrazovanje, a upravo za to se zalaže

sljedeće načelo *Kurikuluma* – osiguravanje kontinuiteta u odgoju i obrazovanju. Kako bi se postigla usmjerenost na dijete i dobrobit djeteta, potrebno je zajedničko djelovanje, tj. suradnja vrtića i škola, odnosno kompetentnih stručnjaka koji teže svome konstantnome stručnomu usavršavanju. Otvorenošću za kontinuirano učenje i spremnošću na unapređivanje prakse ostvaruje se kvalitetni odgojno-obrazovni proces u vrtiću.

3.2.2. Vrijednosti Nacionalnog kurikuluma za rani i predškolski odgoj i obrazovanje

Uz načela, jedna od bitnih stavki su vrijednosti na kojima se temelji *Nacionalni kurikulum za rani odgoj i obrazovanje*, a čiji je cilj postizanje osobne i društvene dobrobiti. Sljedećim vrijednostima se nastoji unaprijediti intelektualni, društveni, moralni i duhovni razvoj djece:

- znanje
- identitet
- humanizam i tolerancija
- odgovornost
- autonomija
- kreativnost

Usvajanjem znanja osoba je u mogućnosti razumijevati i kritički promišljati te se snalaziti u situacijama koje to zahtijevaju od nje. Već se prilikom ranoga odgoja i obrazovanja nastoji kreirati situacije koje od djeteta zahtijevaju aktivno učenje i time potiču i ostvaruju istraživački potencijali djece. Promicanjem humanizma i tolerancije od najranije dobi uči se djecu prihvaćati i poštivati sve druge osobe, njihovo dostojanstvo te prihvatiti pravednost kao jednu od najvažnijih načela koje će voditi dijete kroz život i na taj način omogućiti i olakšati razvoj u cjelovitu osobu. Promicanje humanizma i tolerancije zahtijevan je zadatak odgojitelja te nosi sa sobom veliku odgovornost. On podrazumijeva proces senzibiliziranja djece na različitost ljudi, na uočavanje potreba drugih osoba, prihvaćanje ostalih te težnju suradnji i povezanosti. Govoreći o identitetu, potrebno je imati na pameti potrebu za izgradnjom osobnoga, ali i kulturnoga te nacionalnoga identiteta djeteta. Cilj je da dijete usvoji identitet "građanina svijeta", ali uz očuvanje kulturne, društvene, moralne i jezične baštine.

Identitet djeteta uključuje dosljednost samome sebi, samopoštovanje, određenu sliku o sebi s težnjom onoj pozitivnoj i osjećaj sigurnosti. Odgovornost odgojitelja je potaknuti osjećaj odgovornosti kod djece prema općem društvenom dobru, prirodi, prema sebi i drugim osobama. U *Kurikulumu* (2014:21) se naglašava da "odgovorno ponašanje pretpostavlja smislen i savjestan odnos između osobne slobode i odgovornosti djeteta". Razvijanjem osjećaja odgovornosti uči se djecu preuzimanju odgovornosti za svoje ponašanje te za svoje izbore. Postizanjem autonomnosti osoba razvija samostalno mišljenje, odlučivanje i vlastito djelovanje, a sve navedeno treba biti potaknuto kod djeteta od strane odgojitelja promicanjem inicijativnosti i samoorganizacijom. Kako bi se postigao razvoj autonomnosti, potreban je odgovarajući fizički i socijalni kontekst vrtića koji je podržavajući i neugrožavajući. Kreativnost ili divergentno mišljenje pospješuju djetetovo razumijevanje, također ona omogućuje inicijativnost, inovativnost, originalnost te sklonost kreiranju različitih aktivnosti. Uloga odgojno-obrazovne ustanove je osigurati i omogućiti izražavanje stvaralačkih ideja djeteta, načina razmišljanja i doživljavanja.

4. ODGOJ I OBRAZOVANJE ZA RAZVOJ

Odgoj i obrazovanje za razvoj interdisciplinarno je područje kojim se nastoji stvoriti koncepciju razvoja, koncepciju potreba i koncepciju budućih naraštaja (Tatković, Diković i Štifanić, 2015). Drugim riječima, odgoj i obrazovanje za razvoj je društvena paradigma u čijem su središtu briga za gospodarski rast, briga za razinu kvalitete života te promišljanje o posljedicama vlastitoga sadašnjeg ponašanja na buduće naraštaje.

Tatković, Diković i Štifanić (2015:30) navode komponente kojima se opisuje konstrukt odgoj i obrazovanje za razvoj, a to su:

- održavanje odnosno pomaganje ljudima, zajednici i ekosustavu
- održivost, tj. "promicanje pravde i uključenosti"
- zdravlje ili "njegovanje zdravih odnosa i pojava na različitim razinama sustava"
- izdržljivost odnosno povezanost s praksom.

Navedeni autori, pozivajući se na *Deklaraciju o pravu na razvoj*, napominju kako pojedinac ima pravo na "gospodarsko, društveno, kulturno i političko usavršavanje" te pravo na "samoodređenje i suverenitet nad svim svojim prirodnim resursima i bogatstvima" (Tatković, Diković i Štifanić, 2015:30).

Razlog uvrštavanja teme razvoja u odgojno-obrazovnim ustanovama je taj što su potrebna znanja i određeni načini razmišljanja da se uz određenu gospodarsku i tehničku pomoć potiče napredak društva, ali i stvaranje temelja za ostvarivanje svih prava, odgovornosti i slobode pojedinca.

Održivi razvoj promiče se samim procesom odgoja i obrazovanja na način da se uče vrijednosti, ponašanja i stilovi života kojima se postiže pozitivna društvena transformacija (Salomone, 2005; prema Tatković, Diković i Štifanić, 2015). Kao krajnji cilj odgoja i obrazovanja održivoga razvoja navodi se poboljšavanje kakvoće života, odnosno stvaranje sigurnijega, zdravijega i prosperitetnijega svijeta (Čop i Rapo, 2010; prema Tatković, Diković i Štifanić, 2015).

Pojam održivi razvoj obuhvaća široku lepezu podpojмова, a zahtijeva određena znanja i kompetencije iz svih aspekata ljudskoga djelovanja kako bi se postigla cjelovita perspektiva prema okolišu i razvoju. Uzelac i sur. (2014; prema Tatković,

Diković i Štifanić, 2015:32) smatraju kako se "odgoj i obrazovanje za održivi razvoj temelji na vrijednostima poštivanja života i zdravoga življenja".

Učenjem o održivom razvoju uči se o razvoju ljudske populacije te o potrebama i odgovornostima društva, a samo promišljanje o navedenom pojmu zahtijeva usporedno usvajanje te formiranje vrijednosti i stavova, razvijanje vještina i sposobnosti.

Previšić (2008; prema Tatković, Diković i Štifanić, 2015) napominje da se odgojem i obrazovanjem održivoga razvoja promiče poštivanje prava i dostojanstva čovjeka, uvažavanje kulturne, prirodne i društvene raznolikosti među ljudima, poštivanje prava i potreba budućih generacija, očuvanje životne okoline i života na Zemlji te razvijanje odgovornosti za mir i nenasilje prema socijalnoj i prirodnoj okolini.

Učenjem o održivom razvoju stječu se znanja, vještine, stavovi i vrijednosti koje su potrebne za oblikovanje adekvatne budućnosti, a u procesu odgoja i obrazovanja teme održivoga razvoja bitne su metode, koje moraju biti interaktivne, odnosno koje zahtijevaju uključivanje i same djece, te motivirajuće i one koje osnažuju djecu da mijenjaju svoje ponašanje i djelovanje kako bi stvorili što sigurniju i kvalitetniju okolinu, kako socijalnu tako i okolišnu.

4.1. Učenje o odgoju i obrazovanju za održivi razvoj

Odgovornost podučavanja i razvijanja osjetljivosti djece na održivi razvoj imaju dječji vrtići i škole. Pri podučavanju o održivome razvoju naglasak se stavlja na potrebu integriranja tema održivoga razvoja u svakodnevni rad odgojno-obrazovnih ustanova. Autori naglašavaju kao značajnu ulogu dijaloga između odgojitelja i djece, iz razloga što upravo verbalna komunikacija utječe na razne čimbenike koji tvore sveukupnu kompetenciju djeteta za cjeloživotno učenje, a to su samoizražavanje, usvajanje vrijednosti i stvaranje stavova te otkrivanje svojih interesa (Uzelac, 2008; Uzelac, Lepičnik-Vodopivec, Anđić, 2014).

Ciljevi, sadržaji, metode, vrijednosti i ideologije određeni su službenim kurikulumom kojeg provodi stručni kadar uz pomoć svojih usvojenih znanja te didaktičkim sredstvima. No, u dječjim vrtićima postoji i takozvani skriveni kurikulum koji svakako utječe na usvojene vrijednosti, norme, stavove i socijalne vještine djece. „Skriveni“ iz

razloga što on obuhvaća sva ona zbivanja koja ne ulaze u kurikulume i druge dokumente dječjih vrtića.

Učenje, odnosno osnovni cilj u predškolskim ustanovama trebao bi biti sam razvoj djeteta. Lepičnik-Vodopivec (2013) smatra da je zadaća odgojitelja „dostaviti“ znanje djetetu, poučiti ga samostalnom rješavanju problema te gledati na proces učenja kao na poticanje razvoja svih djetetovih potencijala. Učenje o odnosu prema okolišu započinje već samom percepcijom djetetova odnosa odgojitelj-okoliš. Ukoliko se odgojitelj adekvatno odnosi prema okolišu koji ga okružuje, utoliko postoji veća vjerojatnost razvoja osjetljivosti za okoliš kod djece. U tom trenutku odgojitelj poprima zahtjevniju ulogu – organiziranje i usmjeravanje aktivnosti djece vezane uz održivi razvoj. Hoće li se kod djece razviti osjetljivost i svijest o održivom razvoju ovisi o samome odgojitelju – o njegovim očekivanjima, stavovima, komunikaciji s djecom, njegovim osobinama, o njegovoj osjetljivosti na sposobnosti i potrebe djece te o socijalnoj klimi. Upravo je skriveni kurikulum taj o kojem ovisi hoće li djeca usvojiti navike koje se uče u vrtiću te hoće li te navike postati temelj za sva daljnja iskustva djeteta (Apple, 1992; prema Lepičnik-Vodopivec, 2013).

4.2. Kompetencije odgojitelja u odgoju i obrazovanju za održivi razvoj

Odgojitelji, odnosno odgojno-obrazovni djelatnici, kako je već spomenuto, najbitniji su posrednici u učenju djece o održivom razvoju. Govoreći o kompetencijama odgojitelja za održivi razvoj, Gospodarska komisija Ujedinjenih naroda za Europu (UNECE) nudi kompetencijski okvir. UNECE smatra da odgojitelji, odnosno odgojno-obrazovni djelatnici koji uče o održivome razvoju moraju razumjeti izazove i situacije s kojima se društvo suočava te moraju posjedovati vještine i kompetencije koje će omogućiti da na adekvatan način prenose znanja i vrijednosti povezane s održivim razvojem. Uz mogućnost razumijevanja i posjedovanja određenih sposobnosti, odgojitelji bi trebali razvijati partnerstvo te uvažavanje međusobne zavisnosti i razumijevanja. Kompetentni odgojitelj za odgoj i obrazovanje za razvoj mora biti usmjeren na osobni razvoj, mora autonomno djelovati i adekvatno prosuđivati (Skopljak, 2015). Jedan od modela koji razmatra kompetencije odgojitelja u odgoju i obrazovanju za održivi razvoj počiva na razvoju kompetencija glave, srca i ruku (Anđić, 2015). Pozivajući se na spomenuti model odgojitelji moraju posjedovati skup kompetencija koje se odnose na kogniciju, emocije i ponašanje. Oni moraju posjedovati znanje o održivom razvoju,

biti sposobni kritički promišljati, razmišljati o mogućim posljedicama, biti empatični i osjetljivi na potrebe okoline. Kako bi zaključili krug procesa odgoja i obrazovanja o održivom razvoju bitno je da odgojitelji mogu teoriju pretočiti u praksu, tj. da imaju praktične vještine (Anđić, 2015; Skopljak, 2015).

Zadatak je odgojitelja da na dinamičan način uz brojne interakcije ugradi teme održivoga razvoja u svakodnevni rad s djecom. Cilj je kod djece razviti osjećaj odgovornosti i svijesti. Pružiti im mogućnost bivanja i odrastanja u uvažavajućoj klimi gdje je prihvaćanje i uključivanje svih pojedinaca uobičajena pojava. Sve navedeno postiže se odabirom primjerenih problemskih situacija te rješavajući situacije zajedno s djecom (Skopljak, 2015).

4.3. Nacionalni kurikulum međupredmetne teme: Održivi razvoj (2016)

Prijedlog *Nacionalnoga kurikuluma međupredmetne teme: Održivi razvoj*⁴ (2016) dokument je koji se vodi idejom djeteta kao središnjega te aktivnoga sudionika u odgojno-obrazovnom procesu. *Kurikulumom* se navode znanja, vještine i stavovi koje bi djeca odnosno učenici kroz određeno vremensko razdoblje trebali usvojiti, a što bi vodilo većoj kompetentnosti djece u određenoj temi. Odgojno-obrazovni ciljevi konstruirani su sukladno razvoju djece, odnosno brigom o sposobnostima djece i njihovim razvojnim putevima. *Nacionalnim kurikulumom* osmišljeni su odgojno-obrazovni ciklusi od predškolskoga odgoja i obrazovanja pa sve do srednjoškolskoga odgoja i obrazovanja.

Međupredmetnom temom Održivi razvoj, *Nacionalnoga kurikuluma*, nastoji se pripremiti djecu i mlade "za prikladno djelovanje u društvu radi postizanja osobne i opće dobrobiti" (2016:5). *Kurikulumom* se zahvaćaju sve dimenzije održivosti, pa tako kada se govori o održivom razvoju spominje se održivost okoliša, društvena i ekonomska održivost. Razlog uvođenja ove međupredmetne teme je nužnost usklađivanja čovjekovoga djelovanja s mogućnostima prirodnih sustava. Odgojem i obrazovanjem održivoga razvoja nastoji se djecu upoznati s izazovima modernoga vremena, raznolikostima, održivosti resursa, granici opterećenja, ljudskim potencijalima, osobnim i zajedničkim pravima i odgovornostima. Prezentiranjem i podučavanjem o ovoj temi nastoji se razviti i određene vještine kod djece, a to su:

⁴ <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Odrz%CC%8Civi-razvoj.pdf> (28.svibnja 2017)

praktičnost, poduzetnost, inovativnost, kritičko mišljenje, sposobnost prilagodbe promjenama i sposobnost rješavanja problema. Cilj je djecu osvijestiti odnosno pomoći im da izgrade znanje o posljedicama ljudskih aktivnosti, solidarnosti prema drugim ljudima, odgovornosti prema okolišu i cjelokupnome životnom okruženju te, konačno, i o odgovornosti prema budućim generacijama. Usvajanjem navedenih znanja i vještina omogućuje se izgradnja osobnoga identiteta te uvažavanje različitosti, drukčijih načina razmišljanja. Razvijaju se individue koje slobodno i otvoreno izražavaju svoje mišljenje te djeluju u skladu s načelima održivoga razvoja uz osnaženu samostalnost i odgovornost.

4.3.1. Odgojno-obrazovni ciljevi održivog razvoja

Poučavanjem i učenjem održivoga razvoja nastoji se omogućiti da djeca (*Nacionalni kurikulum međupredmetne teme: Održivi razvoj*, 2016):

- steknu znanje o raznolikosti prirode
- razumiju odnose između ljudi i okoliša
- razviju kritičko mišljenje, osobnu i društvenu odgovornost
- promišljaju i steknu spoznaju o uzrocima i posljedicama ljudskog utjecaja na prirodu
- razviju kreativno razmišljanje i rješavanje problema
- razviju solidarnost, empatiju i odgovornost prema svim živim bićima i okolišu
- razviju motivaciju za djelovanje za dobrobit svih ljudi i okoliša
- aktivno djeluju u školi i zajednici
- prepoznaju potrebe zajednice
- razmišljaju o budućnosti
- razviju odgovornost prema budućim generacijama
- streme razvoju društva koji se temelji na održivome razvoju.

4.3.2. Domene održivoga razvoja

Nacionalni kurikulum Održivoga razvoja odredio je tri domene te teme: povezanost, djelovanje i dobrobit, a one omogućuju "uspješno i primjenjivo učenje i poučavanje" održivoga razvoja (2016:6).

Domena povezanosti odnosi se na znanje o odnosima svih sudionika ekosustava te o njihovoj međusobnoj povezanosti. Ona omogućuje ostvarivanje ljudskih potencijala i visoke kvalitete života, balansiranjem osobnih identiteta i istovremenim poštivanjem tuđih te pravednom raspodjelom prirodnih resursa. Domenom djelovanja određeno je kako bivati u skladu s načelima održivoga razvoja. *Nacionalnim kurikulumom Održivoga razvoja* nastoji se izgraditi samopouzdanje i samopoštovanje pojedinca, što je ključni preduvjet djelovanja usklađenoga sa spomenutim načelima, a to se postiže osnaživanjem pojedinca znanjima, vještinama, pouzdanjem i empatijom. Potrebno je razvijanje kritičkoga mišljenja kod djece i mladih kako bi mogli adekvatno djelovati sukladno s promjenama današnjega svijeta. Domena dobrobit daje odgovor zašto su nam potrebna određena znanja i vještine za adekvatno djelovanje ljudi. *Nacionalni kurikulum održivoga razvoja* daje odgovor, a to je kako sam naziv treće domene govori, kako osigurati dobrobit i zadovoljstvo kvalitetom života u okvirima kapaciteta ekosustava. Zadaća je pojedinca da osigura dobrobit na osobnoj razini te stremljenju postizanju dobrobiti na razini zajednice i društva čime se istovremeno zadovoljavaju potrebe ljudi za zdravim, sigurnim i ispunjenim životom.

U skladu s navedenim tvrdnjama u nastavku teksta slijede metodičke pripreme za rad s djecom u dječjem vrtiću na temu tolerancija, održivi razvoj i različitost.

5. METODIČKI DIO

5.1. Metodička priprema 1

Tema: Što je tolerancija?

Cilj aktivnosti: Opisati konstrukt tolerancije te usporediti vlastite osobine, potrebe i želje te osobine, potrebe i želje drugih osoba.

Odgojna skupina: Priprema je namijenjena odgojnoj skupini "Premsići", koja se sastoji od 23 djece. "Premsići" su mješovita grupa koja obuhvaća djecu od 3 do 6 godina.

U grupi nema djece s teškoćama u razvoju.

Odgojno-obrazovni zadaci

Odgojni zadaci:

- poticati izražavanje vlastitog identiteta
- razvijati poštivanje drugih
- razvijati odgovornost za vlastito ponašanje
- razvijati toleranciju
- razvijati sposobnost izbjegavanja sukoba
- razvijati i poticati suradnju
- poticati na stvaranje prijateljstva
- poticati na pozitivne odnose prema drugima

Obrazovni zadaci:

- upoznati priču "Izgubio se jedan zeleni pas" Pascala Bieta
- usvojiti temeljne odrednice pojma tolerancija
- opisati situacije u kojima je potrebna tolerancija

Funkcionalni zadaci:

- prepoznati situacije u kojima je potrebna tolerancija
- jačati verbalnu komunikaciju

- razvijati sposobnost opažanja i zaključivanja
- utjecati na razvoj kreativnosti i mašte
- razvijati koordinaciju pokreta
- jačati finu motoriku

Zadaci u odnosu na zadovoljavanje potrebe djece:

Tjelesne potrebe:

- razvijati ispravno tjelesno držanje
- razvijati koordinaciju
- razvijati finu motoriku

Socio-emocionalne potrebe:

- poticati razvoj vlastitog identiteta
- poticati samopoštovanje i samopouzdanje
- poticati razvoj pozitivne slike o sebi
- poticati poštivanje drugih
- poticati razvijanje međusobnog uvažavanja
- poticati međusobnu suradnju
- poticati poštivanje pravila igre
- razviti pozitivnu i ugodnu atmosferu
- razviti prosocijalne vještine
- razviti samokontrolu

Istraživačko-spoznajne potrebe:

- razvijati percepciju
- razvijati opažanje
- razvijati uvažavanje drugih osoba
- razvijati uvažavanje mišljenja drugih osoba

Komunikacijske potrebe:

- usvojiti nove pojmove
- poticati upuštanje u komunikaciju
- poticati postavljanje pitanja
- poticati razvoj izražavanja vlastitih misli, osjećaja i želja

Stvaralačke potrebe:

- razvijati kreativnost
- razvijati maštu
- razvijati istraživanje

Metode rada:

Verbalne metode:

- monološke metode (pripovijedanje/čitanje priče djeci)
- dijaloške metode (razgovor o priči i o pojmu tolerancije te o situacijama koje zahtijevaju toleranciju)

Neverbalne metode:

- demonstracijska metoda (predstavljanje priče djeci)
- metoda praktičnih radova (ilustrativno izražavanje, igranje društvene igre "Čovječe ne ljuti se")

Oblici rada:

- frontalni rad (čitanje slikovnice)
- grupni rad (zajedničko raspravljanje o pročitanoj priči, igranje društvene igre "Čovječe ne ljuti se")
- individualni rad (ilustrativno izražavanje)

Aktivnosti koje su prethodile:

- razgovor s djecom o tome kako se ponašaju kada su s nekime u društvu i kada se radnja ne odvija po njihovoj želji, već po želji nekog drugog djeteta
- razgovor s djecom o tome kako se ponašaju kada im se nešto ne sviđa

Vrste djelatnosti i aktivnosti:

Životno-praktične i radne aktivnosti:

- poticanje samostalnosti
- poticanje samostalnosti u pospremanju radnih površina i materijala nakon aktivnosti
- poticanje suradnje i timskoga rada

Istraživačko-spoznajne aktivnosti:

- razgovor s djecom o onome što opažaju
- priča o zelenom psu Jakovu
- razgovor s djecom o pročitanoj priči
- zagonetka

Raznovrsne igre:

- stavi slovo na odgovarajuće mjesto – ploča sa slovima te sličice sa slovima
- matematička igra: slaganje kockica određenih boja prema predlošku na kojem je broj obojan bojama
- društvena igra "Čovječe ne ljuti se"

Raznovrsno izražavanje i stvaranje djeteta:

- predstava: imaginacija i uživljanje u uloge
- likovno izražavanje: slikanje Jakova i njegove šarene družine

Društvene i društveno-zabavne igre:

- stavi slovo na odgovarajuće mjesto - ploča sa slovima te sličice sa slovima
- matematička igra: slaganje kockica određenih boja prema predlošku na kojem je broj obojan bojama

- "Čovječe ne ljuti se"

Zamišljeni tijek aktivnosti:

Uvodni dio

Nakon sjedanja djece u polukrug oko mene, pozdravljam ih te im zaželim lijepi i ispunjeni dan. Započinjemo zajedničko druženje izražavanjem svojih osjećaja, želja i događaja, čime se nastoji potaknuti međusobnu brigu i strpljenje za slušanje drugih te izražavanje osjećaja i misli. Cilj ove aktivnosti je pokazati djeci da je odgojiteljici stalo do djece, do njihovih doživljaja, osjećaja i misli.

Nakon početnog dijeljenja doživljaja, misli i osjećaja, zamolim djecu da se pokušaju prisjetiti nekih situacija u kojima su i sami sudjelovali ili koje znaju iz nekih priča kada se zbog toga jer je netko bio drugačiji od ostalih nije obraćalo pažnju na nekog člana skupine. Ili kada se neko dijete nije primilo u skupinu zbog toga jer je ostatak društva smatralo da zbog nečega nije dovoljno dobro. Postavljam im pitanje jesu li se oni možda osjećali nepoželjno u nekoj grupi ljudi te mogu li se sjetiti kako su se osjećali tada.

Zaključujem da nije ispravno isključivati nekoga iz grupe zbog toga jer je taj po nečemu drugačiji ili jer smo mi jednostavno zaključili da nije dovoljno dobar.

Najavljujem djeci aktivnosti kojima ćemo se baviti.

Glavni dio

Započinjem čitanjem priče "Izgubio se jedan zeleni pas" Pascala Bieta u **centru početnog čitanja i pisanja**. "Izgubio se jedan zeleni pas" priča je o psu Jakovu koji je bio neobičan. On je bio zelene boje. Kako bi ga njegova vlasnica Sara zaštitila od drugih pasa zbog njegove neobičnosti, uvijek ga je držala u kući. No, Jakov je bio vrlo nesretan u kući te je odlučio izaći van. Na njegovo iznenađenje, drugi psi su bili oduševljeni njegovom zelenom bojom te su i sami poželjeli biti obojani. Jakov je znao da se on takav rodio te da je od rođenja zelen, ali se upustio u eksperimentiranje i proizveo organske potpuno zdrave dugine boje za pse. Jakov je postao poslovni pas te je uz pomoć svoje vlasnice i prijateljice Sare omogućio psima najčudnovatije šarene izgleda. Na kraju napornoga dana, Jakov je uvidio da je on sada ipak samo obični zeleni pas i poželio je da se igra frizbijem kao što to rade i drugi psi.

Nakon čitanja priče, zamolim djecu da ispričaju što su čula. Kako bi ostvarili cilj ove radionice pomažem djeci postavljanjem potpitanja:

- Tko je glavni lik u priči?
- Po čemu se pas Jakov razlikuje od drugih pasa?
- Što mislite, zašto je Sara držala Jakova u kući?
- Kako su reagirali psi kada su vidjeli Jakova?
- Može li se netko tko je različit od drugih uklopiti u neku grupu ljudi?

Zaključujem i upućujem djecu da se netko tko je različit od drugih može lijepo i uspješno uklopiti u neku grupu ljudi. Ako je netko drugačiji od nas, to nam ne daje pravo da ga izbacimo iz neke grupe, već bi trebali na tu različitost gledati kao na posebnost koja obogaćuje cijeli svijet. Prihvatanjem osoba koje su po nečemu drugačije od nas zove se tolerancija. Podsjećam djecu da je Jakovljeva zelena boja bila posebnost toga psa i da su je drugi psi prihvatili, čak su i oni poželjeli biti posebni i "ošareniti" se.

Dramski centar nudi zadatak djeci osmišljavanja situacije u kojima će pokazati kako su oni tolerantni prema onima koji su po nečemu drugačiji od drugih. A ta različitost ih upravo čini posebnima.

U **manipulativnom i istraživačkom centru** aktivnost započinje zagonetkom⁵:

Imam dlaku nisam maca

pijem vodu nisam žaba

strašan sam a nisam lav

nego idem vav, vav, vav.

(pas)

Nastavlja se s aktivnošću "stavi slovo na odgovarajuće mjesto" – ploča sa slovima i sličice sa slovima. Zadatak djece je da sličice na kojima se nalaze slova stave na onaj dio ploče gdje je to slovo. Djeca rade ovaj zadatak u grupama⁶.

U **likovnom centru** djeca crtaju Jakova i njegovu šarenu družinu.

⁵ <http://www.maligenijalci.com/jednostavne-zagonetke/> (30. svibnja 2017.)

⁶ <http://www.maligenijalci.com/upoznajemo-slova-uz-plocu-od-kartona/> (30. svibnja 2017.)

U **centru početnih matematičkih pojmova** zadatak djece je da slože kockice koje su raznih boja na način da prate predložak, odnosno da slože onoliko kockica koliko piše na predlošku te da kockice budu onih boja koje je i broj⁷.

U **manipulativnom i istraživačkom centru** bit će moguće igrati društvenu igru "Čovječe ne ljuti se", sa svrhom izbjegavanja osjećaja ljutnje nakon gubitka.

Završni dio

Na samom kraju, koji uslijedi nakon pada interesa za ponuđene aktivnosti ili uslijed potrebe djece za izlaskom, ponovimo što smo sve radili uz pomoć sljedećih pitanja:

- O čemu je bila priča koju smo danas čitali?
- Zašto Sara nije puštala svog psa Jakova van iz kuće?
- Kako su reagirali ostali psi kad su vidjeli Jakova?
- Sviđa li vam se priča o psu Jakovu?
- Jesu li vam se sviđale aktivnosti koje smo radili?
- Što ste naučili nakon predstava koje ste predstavili u dramskom centru?
- Zašto se društvena igra koju ste imali priliku danas igrati zove "Čovječe ne ljuti se"?
- Kako ste se osjećali kad ste izgubili, a kako kad ste pobijedili?
- Kako se treba ponašati kad izgubite, a kako kad pobijedite?
- Kako ste se osjećali za vrijeme aktivnosti?

Na samome kraju podsjetim djecu da je potrebno biti tolerantan prema onima koji su po nečemu drugačiji od ostalih, odnosno prihvatiti u skupinu sve one koji nam ne čine ništa nažao, a možda se po nečemu razlikuju od nas.

Slijedi zajedničko pospremanje centara, radi poticanja urednosti i stvaranja te radne navike.

Sredstva i poticaji po centrima:

- *Centar početnog čitanja i pisanja:*
 - slikovnica "Izgubio se jedan zeleni pas" Pascala Bieta

⁷ <http://www.maligenijalci.com/igra-s-kockicama-za-slaganje/> (30. svibnja 2017.)

- *Dramski centar:*
 - improvizacija i uživanje u uloge
- *Manipulativni i istraživački centar:*
 - zagonetka
 - "stavi slovo na odgovarajuće mjesto"
 - "Čovječe ne ljuti se"
- *Likovni centar:*
 - drvene boje, flomasteri, tempere, vodene boje, paste, kolaž papir, škare, ljepljivo
- *Centar početnih matematičkih pojmova:*
 - šarene kockice
 - predlošci s obojenim brojkama

5.2. Metodička priprema 2

Tema: Mogu li pomoći održati urednu i zdravu okolinu?

Cilj aktivnosti: Opisati što je to zaštita okoliša i aktivnost recikliranja.

Odgojna skupina: Priprema je namijenjena odgojnoj skupini "Premsići", koja se sastoji od 23 djece. "Premsići" su mješovita grupa koja obuhvaća djecu od 3 do 6 godina.

U grupi nema djece s teškoćama u razvoju.

Odgojno-obrazovni zadaci

Odgojni zadaci:

- poticati na zaštitu okoliša
- razvijati poštivanje prema prirodi koja nas okružuje
- poticati na recikliranje
- poticati pozitivne odnose prema drugima
- poticati suradnju u skupini

Obrazovni zadaci:

- upoznati djecu s pričom "Kristofor i bicikl" Charlotte Middleton
- usvojiti pojam zaštite okoliša
- usvojiti pojam recikliranje
- upoznati djecu s načinima recikliranja

Funkcionalni zadaci:

- razvijati sposobnost opažanja i percepcije
- jačati vještinu verbalnoga komuniciranja
- razvijati koordinaciju pokreta
- jačati finu motoriku
- razvijati kreativnost i maštu

- poticati urednost i red

Zadaci u odnosu na zadovoljavanje potrebe djece:

Tjelesne potrebe:

- razvijati koordinaciju i finu motoriku

Socio-emocionalne potrebe:

- razvijati samopouzdanje
- razvijati vlastiti identitet
- razvijati poštivanje prirode
- razvijati suradnju
- razvijati pozitivnu i ugodnu atmosferu

Istraživačko-spoznajne potrebe:

- razvijati matematičke koncepte
- vježbati finu motoriku
- razvijati vizualnu percepciju
- razvijati rješavanje zadanog problema
- vježbati koncentraciju
- razvijati logičko mišljenje

Komunikacijske potrebe:

- poticati poštivanje pravila komunikacije
- poticati usvajanje novih pojmova
- bogatiti rječnik svladavanjem pojmova
- poticati postavljanje pitanja
- poticati upuštanje u komunikaciju

Stvaralačke potrebe:

- razvijati kreativnost i maštu

- razvijati sposobnost za istraživanje

Metode rada:

Verbalne metode:

- monološke metode (pripovijedanje/čitanje priče djeci)
- dijaloške metode (razgovor o priči i o zaštiti okoliša te recikliranju)

Neverbalne metode:

- demonstracijska metoda (predstavljanje priče djeci)
- metoda praktičnih radova (ilustrativno izražavanje, izrada hranilica za ptice i torba, oslikavanje staklenki, spajanje čepova s odgovarajućim spremnicima, sudoku za djecu)

Oblici rada:

- frontalni rad (čitanje slikovnice)
- grupni rad (zajedničko raspravljanje o pročitanoj priči)
- timski rad (spajanje čepova)
- individualni rad (ilustrativno izražavanje, izrada hranilica za ptice i torba, oslikavanje staklenki, sudoku za djecu)

Aktivnosti koje su prethodile:

- upoznavanje djece s pojmom briga o okolišu
- razgovor s djecom o tome brinu li se oni o okolišu
- razgovor o tome znaju li brinu li se članovi njihove obitelji na neki način o okolišu

Vrste djelatnosti i aktivnosti:

Životno-praktične i radne aktivnosti:

- poticanje brige o okolišu

- razvoj vještina recikliranja
- razvoj vještina izrade hranilice za ptice te torba
- poticanje samostalnosti u pospremanju radnih površina i materijala nakon aktivnosti
- poticanje suradnje i timskog rada

Raznovrsne igre:

- povezivanje čepova s njima odgovarajućim spremnicima
- sudoku za djecu

Raznovrsno izražavanje i stvaranje djeteta:

- oslikavanje vaze za cvijeće (stare staklenke)
- izrada torbi za knjige od starih novina
- izrada hranilice za ptice od staroga kruha
- likovno izražavanje: slikanje Kristofora Grickića

Istraživačko-spoznajne aktivnosti:

- priča o Kristoforu i biciklu
- razgovor s djecom o zaštiti okoliša, recikliranju
- razgovor s djecom o načinima čuvanja okoliša koja opažaju u svojoj okolini

Društvene i društveno-zabavne igre:

- povezivanje čepova s njima odgovarajućim spremnicima
- sudoku za djecu

Zamišljeni tijek aktivnosti:

Uvodni dio

Djeca sjedaju u polukrug oko mene. Pozdravljamo se te izražavamo želju da provedemo lijepi dan. Prije razgovora o zaštiti okoliša, svatko od djece podijeli s ostatkom grupe svoje osjećaje, misli i želje, čemu je cilj poticanje brige i strpljenja.

Nakon uobičajenoga uvodnog dijela koji prethodi najavi same teme, zamolim djecu da razmisle na koji se način oni odnose prema prirodi oko njih. Kako bih potakla djecu da se uključe u razgovor postavljam pitanja:

- Kada pojedemo bombon, gdje bacate omot bombona?
- Jeste li ikad čuli za odvajanje otpada?
- Jeste li ikad naišli na nešto staro i to obnovili i ponovno koristili?
- Jeste li vidjeli da netko drugi popravlja stare stvari i ponovno ih koristi?

Najavljujem djeci temu zaštite okoliša i recikliranja, koju ćemo obraditi uz pomoć Kristofora Grickića.

Glavni dio

S upoznavanjem Kristofora Grickića započinjemo u **centru početnoga čitanja i pisanja**. Kristofor Grickić je zamorčić iz Maslačkograda. Gospođa i gospodin Grickić Kristoforu su poklonili novi bicikl, koji je bio stari i pokvaren, no oni su ga sami popravili i obojali. Gospođa Grickić je čak i sama sašila bisage (torbe za bicikl) od svoje stare haljine. To je bio Kristoforov "reciklirani bicikl". Kristofor je bio oduševljen svojim novim biciklom te je drugog dana rano ujutro odlučio otpedalirati u grad kako bi sakupio stare stvari i od njih napravio nove. Pa je tako knjižničarku, gospođu Knjigić-Posudbić upitao smije li uzeti stare novine koje bi ona inače bacila. Od gospođe Buhtlek koja je radila u pekari uzeo je stari kruh, a od gospodina Ružića uzeo je prazne staklenke od kave. Kristofor je tada bio spreman za recikliranje, a za pomoć je upitao svoje prijateljice. Zamorčići su zasukali rukave i od starih novina napravili torbe za knjige iz knjižnice, od staroga kruha napravili su viseće hranilice za ptice, a prazne staklenke od kave oslikali su i pretvorili u vaze za maslačke. Gospođa Knjigić-Posudbić bila je oduševljena torbama od novina, gospođa Buhtlek visećim hranilicama za ptice, a gospodin Ružić vazama za cvijeće. Svi stanovnici Maslačkograda su zaželjeli reciklirati, a u čast recikliranja održali su utrku recikliranih vozila.

Nakon čitanja priče postavljam djeci pitanja:

- Sviđa li vam se priča o Kristoforu Grickiću?
- Čime se Kristofor Grickić bavio u priči?

- Jeste li vi ikad od starih stvari izrađivali nove?
- Što vam se najviše sviđalo u priči?
- Biste li i vi voljeli reciklirati?
- Je li važno reciklirati?
- Je li teško reciklirati?
- Hoćemo li i mi probati reciklirati?

U **građevnom centru** djeca mogu odabrati što će reciklirati. Reciklirat će se po Kristoforovim idejama, pa će tako djeca moći odabrati hoće li raditi torbe od novinskog papira, viseće hranilice za ptice ili oslikavati staklenke.

U **centru početnih matematičkih pojmova** slijedi aktivnost kojom se uz matematičke koncepte vježba i fina motorika, vizualna percepcija i rješavanje zadanoga problema. Kako je sve u ozračju recikliranja, za ovu aktivnost koriste se već korišteni čepovi različitih veličina i odgovarajući im spremnici. Zadatak djece je da spoje čepove s njima odgovarajućim spremnicima. Ova aktivnost se radi u grupi sa svrhom poticanja suradnje među djecom⁸.

U **likovnom centru** zadatak je nacrtati Kristofora Grickića ili njegove prijatelje i susjede ili pak Maslačograd ili njegove reciklirane tvorevine.

U **manipulativnom i istraživačkom centru** slijedi igra sudoku za djecu. Sudoku je primjeren djeci pa je tako zadatak djece da na ploči koja se sastoji od četiri redaka i četiri stupaca poslože kockice koje su različitih boja (crvena, plava, zelena i žuta) na način da se u svakome retku i stupcu svaka kocka određene boje smije pojaviti samo jednom⁹.

Završni dio

Na samome kraju ponovimo što smo sve radili te što smo naučili. Postavljam djeci pitanja:

- Tko je Kristofor Grickić?
- Što on voli raditi?

⁸ <http://www.maligenijalci.com/igracka-izazov-za-malu-djecu-od-boca-i-cepova/> (30. svibnja 2017.)

⁹ <http://www.maligenijalci.com/sudoku-za-djecu/> (30. svibnja 2017.)

- Što smo mi danas radili?
- Sviđa li vam se recikliranje?
- Hoćete li podučiti i vaše prijatelje i obitelj o recikliranju?
- Imate li ideju što se sve može reciklirati?
- Biste li voljeli da opet recikliramo?

Zaključujem da je recikliranje jako važno jer time pomažemo očuvati okoliš, jer ono što bi inače bacili uz malo truda pretvaramo u nešto novo i korisno. Zamolim ih neka ispričaju obitelji što su radili i neka pokušaju i doma reciklirati. Slijedi zajedničko pospremanje centara, radi poticanja urednosti i stvaranja te radne navike.

Sredstva i poticaji po centrima:

- *Centar početnog čitanja i pisanja:*
 - slikovnica "Kristofor i bicikl" Charlotte Middleton
- Građevni centar
 - stari novinski papir, špaga, škariće, ljepilo, spravica za raditi rupice u papiru
 - stari kruh, maslac od kikirikija, razne sjemenke, špaga i škariće
 - prazne i stare staklenke, tempere, kist
- *Centar početnih matematičkih pojmova:*
 - razne prazne boce, spremnici, staklenke s pripadajućim čepovima
- *Likovni centar:*
 - drvene boje, flomasteri, tempere, vodene boje, paste, kolaž papir, škariće, ljepilo
- *Manipulativni i istraživački centar:*
 - sudoku za djecu
 - kartonska ploča s nacrtanom mrežom koja se sastoji od četiri redaka i stupaca te 16 kocki (četiri crvene, četiri plave, četiri žute i četiri zelene).

5.3. Metodička priprema 3

Tema: Prijatelj Elmer

Cilj aktivnosti: Opisati različitosti oko nas te opisati različitosti kao obogaćivanje svijeta.

Odgojna skupina: Priprema je namijenjena odgojnoj skupini "Premsići", koja se sastoji od 23 djece. "Premsići" su mješovita grupa koja obuhvaća djecu od 3 do 6 godina.

U grupi nema djece s teškoćama u razvoju.

Odgojno-obrazovni zadaci

Odgojni zadaci:

- poticati izražavanje vlastitog identiteta
- poticati shvaćanje da je svaka osoba jedinstvena na svoj način
- poticati prihvaćanje različitosti
- poticati razvijanje tolerancije
- poticati razvijanje pozitivnih odnosa u skupini
- poticati poštivanje svojih osobina
- poticati poštivanje osobina ljudi koji nas okružuju
- poticati suradnju u skupini

Obrazovni zadaci:

- upoznati priču "Elmer" Davida McKeeja
- usvojiti temeljne odrednice pojma različitosti
- spoznati na koje se sve načine ljudi razlikuju

Funkcionalni zadaci:

- jačati vještinu verbalnog komuniciranja
- razvijati sposobnost opažanja i percepcije
- razvijati koordinaciju pokreta

- jačati finu motoriku
- razvijati kreativnost, imaginaciju, zaključivanje

Zadaci u odnosu na zadovoljavanje potrebe djece:

Tjelesne potrebe:

- razvijati koordinaciju
- jačati finu motoriku

Socio-emocionalne potrebe:

- razvijati vlastiti identitet
- razvijati međusobno poštivanje
- razvijati pozitivan odnos s vršnjacima
- razvijati suradnju
- razvijati međusobno uvažavanje
- razvijati pozitivnu i ugodnu atmosferu

Istraživačko-spoznajne potrebe:

- razvijati opažanje
- razvijati percepciju
- razvijati zaključivanje
- razvijati izražavanje vlastitoga mišljenja
- razvijati uvažavanje tuđega mišljenja

Komunikacijske potrebe:

- poticati poštivanje pravila komunikacije
- poticati usvajanje novih pojmova
- bogatiti rječnik svladavanjem pojmova
- poticati postavljanje pitanja
- poticati upuštanje u komunikaciju

Stvaralačke potrebe:

- poticati kreativnost
- razvijati maštu
- jačati imaginaciju
- poticati istraživanje

Metode rada:

Verbalne metode:

- monološke metode (pripovijedanje/čitanje priče djeci)
- dijaloške metode (razgovor o priči i o pojmu različitosti te o različitosti koja nas okružuje)

Neverbalne metode:

- demonstracijska metoda (predstavljanje priče djeci)
- metoda praktičnih radova (ilustrativno izražavanje, povezivanje slika i riječi, brojanje)

Oblici rada:

- frontalni rad (čitanje slikovnice)
- grupni rad (zajedničko raspravljanje o pročitanoj priči)
- timski rad (povezivanje slika i riječi, brojanje)
- individualni rad (ilustrativno izražavanje, radni listići)

Aktivnosti koje su prethodile:

- razgovor s djecom o tome na koji način oni biraju prijatelje, odnosno s kime se druže
- rasprava o tome misle li da je netko drugačiji od njih te po čemu se taj razlikuje od njih

- rasprava o tome kako se oni ponašaju prema nekom tko je drugačiji od njih
- razgovori o prijateljstvu
- sve s ciljem prikupljanja podataka kakav stav djeca imaju o različitosti

Vrste djelatnosti i aktivnosti:

Životno-praktične i radne aktivnosti:

- poticanje samostalnosti
- poticanje samostalnosti u pospremanju radnih površina i materijala nakon aktivnosti
- poticanje suradnje i timskog rada

Raznovrsne igre:

- povezivanje slika i riječi
- matematička igra: brojanje i pridruživanje brojeva
- "Slovo na slovo": memory

Raznovrsno izražavanje i stvaranje djeteta:

- predstava: imaginacija i uživljavanje u uloge
- likovno izražavanje: slikanje Elmera

Istraživačko-spoznajne aktivnosti:

- razgovor s djecom o onome što opažaju
- priča o Elmeru
- razgovor s djecom o Elmeru
- zagonetka
- radni listić: spoji životinju s njezinom sjenom i pronađi deset razlika

Društvene i društveno-zabavne igre:

- povezivanje slika i riječi
- matematička igra: brojanje i pridruživanje brojeva
- "Slovo na slovo": memory

Zamišljeni tijek aktivnosti:

Uvodni dio

Okupljam djecu te ih zamolim da sjednu u polukrug ispred mene. Nakon pozdrava i izražavanja želje da provedu lijep dan, započinjemo razgovor tako da svatko od djece podijeli s cijelom grupom svoje osjećaje, misli i želje. Ovime se nastoji potaknuti kod djece strpljenje za slušanje drugih, izražavanje osjećaja i misli čime se djeci daje do znanja da je odgojiteljici stalo do njih i njihovih osjećaja.

Nakon što je svatko dobio priliku izreći i prepričati svoje osjećaje i misli ili pak neki događaj koji želi podijeliti sa skupinom, upućujem djecu da se osvrnu oko sebe, pogledaju jedni druge i ispričaju po čemu se međusobno svi razlikujemo jedni od drugih. Potom ih pozivam da navedu po čemu su drugi specifični, odnosno što vole kod određenog prijatelja/prijateljice, a što ga/nju čini posebnim. Također, da razmisle o karakteristikama koje nas povezuju, odnosno po kojima smo slični.

Zaključujem i upućujem djecu da se razlikujemo po boji kose, očiju, kože, potom po visini, težini, aktivnostima kojima se bavimo, navikama, godinama, no da imamo i neke zajedničke osobine te da svi pohađamo isti vrtić ili živimo u istome gradu.

Najavljujem djeci aktivnosti kojima ćemo se baviti.

Glavni dio

Započinjem čitanjem priče "Elmer" Davida McKeeja u **centru početnoga čitanja i pisanja**. "Elmer" je priča o slonu koji je bio drugačiji od svih ostalih slonova. On nije bio uobičajene slonovske boje, već je bio sačinjen od šarenih krpica. Elmer je bio omiljeni slon koji je rado zabavljao svoju ekipu. No, jednoga dana Elmer odluči da ne želi više biti drugačiji od drugih slonova te se oboji sivom bojom. Vrativši se u svoje krdo, on je ostao ozbiljan, šutljiv i nepomičan. Nakon nekog vremena Elmer to više nije mogao trpjeti pa je zatrubio na sav glas. Slonovi su se svi porušili i počeli smijati – pretpostavili su da je to napravio šaljivdžija Elmer. U tom je trenu počela padati i kiša te je sprala umjetnu sivu boju s Elmera i otkrila njegove šarene krpice. Slonovi su odlučili da će taj dan proglasiti Elmerovim danom te da će ga obilježavati na način da će se svi obojati šareno, a Elmer u slonovsku sivu boju.

Nakon čitanja priče, zamolim djecu da ispričaju što su čula. Kako bi ostvarili cilj ove radionice pomažem djeci postavljanjem pitanja:

- Tko je glavni lik u priči?
- Po čemu je slon Elmer poseban?
- Kako sivi slonovi reagiraju na Elmerovu različitost?
- Što mislite iz kojeg razloga je Elmer poželio biti isti kao i svi drugi?
- Što mislite zašto su slonovi odlučili slaviti Elmerov dan?

Zaključujem da je svatko od nas po nečemu poseban, da su ponekad te osobine koje nas razlikuju od drugih vidljive više, a nekad manje. Navodim da ponekad ljudi koji okružuju pojedinca s posebnom karakteristikom, na njega gledaju pozitivno, a ponekad negativno – čude mu se i ne prihvaćaju ga. Upućujem na to da su slonovi iz Elmerova krda voljeli Elmerovu različitost te su je izrazito cijenili, čak toliko da su odlučili slaviti Elmerov dan kad će se svi obojati i biti podrška Elmerovoj različitosti.

Slijedi **likovni centar**, gdje je zadatak djece da nacrtaju svoje viđenje Elmera, tehnikom po vlastitom izboru. Nakon izvršenja zadatka, crteži djece se stavljaju na okup te se promatra kako su svi na sebi svojstven način zamislili Elmera te unatoč raznolikosti crteža, uviđa se da je to slon.

U **centru početnih matematičkih pojmova** uz pomoć šarene ploče, koja je podijeljena na osmine, a u svakoj osmini je nacrtan određeni broj cvjetića te štipaljka na kojima je zapisan određeni broj, djeca vježbaju brojeve. Zadatak djece je da prebroje cvjetiće u svakoj osmini kruga i tome pridruže štipaljku s određenom brojkom¹⁰.

U **dramskom centru** djeci će biti ponuđene lutke, gdje će improvizacijom i uživljavanjem u uloge, njihov zadatak biti prikazati neku situaciju gdje je pojedinac koji se razlikuje od drugih prihvaćen u određenu skupinu i gdje se cijeni njegova različitost.

U **manipulativnom i istraživačkom centru** djeca različitih godina su podijeljena u timove, s ciljem osnaživanja suradničkoga rada. Zadatak je bio povezivanje riječi i slika. Jedna od aktivnosti ovoga centra je odgonetavanje zagonetke:

Velik sam ko kuća,
a miša se bojim.

¹⁰ <http://www.maligenijalci.com/izradite-plocu-za-vjezbavanje-brojanja/> (30. svibnja 2017.)

Nos mi je do poda,
teška mi je noga.
Trubim jako ko trombon,
ime mi je
(slon)

Također djeci će biti ponuđena društvena igra "Slovo na slovo" koju će moći igrati kao memory s ciljem poticanja pamćenja i učenja slova. Djeca će imati mogućnost i rješavanja radnih listića: spoji životinju s njezinom sjenom (na jednoj strani papira bit će prikazane realne sličice životinja, dok će na drugoj strani papira te sličice biti crne boje kako bi predstavljale odraz sjene) i pronađi razlike (bit će ponuđene dvije slike koje se razlikuju u deset točaka).

Završni dio

Svrha završnoga dijela je da se ponovi što smo sve radili i donese zaključak. Postavljam djeci pitanja:

- Danas smo čitali jednu priču, o kome je bila priča?
- Po čemu je poseban slon Elmer?
- Sviđa li vam se priča o slonu Elmeru?
- Što ste naučili danas nakon svih aktivnosti?
- Jesu li vam se sviđale aktivnosti?
- Kako ste se osjećali?

Na samom kraju još jednom podsjetim djecu da se svatko od nas razlikuje od svih drugih po nečemu i da je upravo po tome poseban. Različitosti se trebaju njegovati jer one obogaćuju naš svijet te svi možemo jedni od drugih nešto naučiti.

Slijedi zajedničko pospremanje centara, radi poticanja urednosti i stvaranja te radne navike.

Sredstva i poticaji po centrima:

- *Centar početnog čitanja i pisanja:*
 - slikovnica "Elmer" Davida McKeeja
- *Likovni centar:*
 - drvene boje, flomasteri, tempere, vodene boje, paste, kolaž papir, škare, ljepljivo
- *Centar početnih matematičkih pojmova:*
 - ploče podijeljene na osmine s cvjetićima
 - štapić s brojem
- *Dramski centar:*
 - improvizacija i uživanje u uloge
 - lutke
- *Manipulativni i istraživački centar:*
 - zagadanka
 - povezivanje riječi i slika
 - predlošci sa slikama te predlošci s pripadajućim riječima
 - društvena igra "Slovo na slovo": memory
 - radni listići: spoji životinju s njezinom sjenom, pronađi razlike

6. ZAKLJUČAK

Odgoj i obrazovanje u predškolskoj ustanovi od velikoga je značaja za pravilan razvoj djeteta. Vrlo je bitno i temeljno da se kvalitetan i adekvatan odgoj promiče u samoj obitelji, kako od roditelja tako i od osoba koje su uključene u proces odrastanja određenoga djeteta. No, važno je biti svjestan da se odgoj u odgojno-obrazovnim ustanovama i onaj u primarnoj obitelji nadopunjuju, a ne da isključuju jedan drugog, odnosno da se prenosi odgovornost odgoja.

Svjedoci smo velikoga broja brzih promjena u sadašnjosti. Iz dana u dan mijenjaju se okolnosti odrastanja i prioriteta. Ipak postoji onaj prioritet koji je važniji od svih drugih, a to je briga za budućnost – za budućnost koja će ljudima omogućiti dostojan život. Pozivajući se na taj cilj, potrebno je odgojiti i obrazovati ljude koji će negovati poželjne vrijednosti i stavove uz adekvatne sposobnosti i vještine. Kako bi se postiglo navedeno, potrebno je od najranije dobi djecu interaktivno i motivirajuće podučavati promicanju paradigme održivoga razvoja. Kako bi djeca usvojila znanja o održivome razvoju i bila sposobna naučeno provesti u praksu, potrebno je da odgojno-obrazovni djelatnici posjeduju određene kompetencije – znanje o održivome razvoju, mogućnost empatije i uočavanja promjena u svojoj okolini te prepoznavanja potreba ljudi, ali i situacija oko njih samih. Također, vrlo je važno da odgojitelji integriraju teme održivoga razvoja u svakodnevni rad s djecom te da posjeduju adekvatne vještine prenošenja teorije u praksu.

7. SAŽETAK

Ovim završnim radom nastojala se obratiti pozornost na važnost odgoja i obrazovanja u predškolskoj dobi djece. Iako se kroz povijest mijenjao pogled na proces odgoja i obrazovanja u predškolskim ustanovama, danas se na to gleda kao na temelj oblikovanja djece i mladih.

Sam proces odgoja počinje u primarnoj obitelji te kroz sekundarne kontakte, no kako bi se upotpunio proces odgoja, predškolske ustanove dobivaju značajnu ulogu. Temelji na kojima počiva rad odgojno-obrazovnih ustanova su razni zakoni, pravilnici i kurikulumi kojima su propisana sva prava djeteta te obaveze odgojno-obrazovnih ustanova. Ipak, da bi krajnji cilj bio zadovoljen, a to je adekvatan odgoj i obrazovanje djeteta – razvijanje adekvatnih vrijednosti i stavova, poticanje razvoja vještina i sposobnosti, potrebni su educirani odgojitelji. Kvalitetni odgojitelji su oni koji su osjetljivi na potrebe djeteta, oni koji prepoznaju poželjne vrijednosti i stavove te koji su spremni podučiti djecu njima, na zanimljiv i motivirajući način.

Danas sam proces odgoja i obrazovanja u predškolskim ustanovama obuhvaća i odgoj i obrazovanje za održivi razvoj. Odgojem i obrazovanjem za održivi razvoj nastoji se formirati djecu koja će biti spremna razmišljati o budućnosti, kritički pomišljati, uzimati u obzir posljedice vlastitih ponašanja te djelovati u smjeru postizanja blagodati u socijalnoj i okolišnoj sredini.

Kako bi se ukazalo na važnost promicanja odgoja i obrazovanja za održivi razvoj, u ovom radu su prikazane metodičke pripreme kojima se potiče djecu na toleranciju, zaštitu okoliša i prihvatanje različitosti.

8. SUMMARY

The aim of this final paper was to bring attention to the importance of preschool education. Although the understanding of educational processes in preschool facilities changed throughout history, today they are seen as the foundation for formation of children and youth.

The process of education begins in primary family and through secondary contacts but preschool facilities play a significant role in making the process complete. The work of educational institutions is based on various laws, regulations and curricula through which the rights of children and obligations of educational institutions are established. However, to accomplish the final goal - proper education of children through development of appropriate values and attitudes, skills and abilities – educated preschool teachers are needed. High quality preschool teachers are those who are sensitive to the needs of children, recognize desired values and attitudes and are ready to teach children those values and attitudes in an interesting and motivating way.

Today, the process of education in preschool facilities refers to education for sustainable development, which aims at forming children who will be ready to contemplate the future, think critically, face the consequences of their own actions and work towards social and environmental well-being.

In order to emphasize the importance of education for sustainable development, this paper presents methodical preparations for encouraging children to be tolerant, protect the environment and accept diversities.

LITERATURA

Andić, D. (2014). Dopinosi razvoju kompetencija učitelja osnovnih škola u odgoju i obrazovanju za održivi razvoj. *Napredak*, 156(4), 367-383.

Baran, J., Dobrotić, I. i Matković, T. (2011). Razvoj institucionaliziranog predškolskog odgoja u Hrvatskoj: promjene paradigme ili ovisnost o prijašnjem putu?. *Napredak*, 152(3-4), 521-540.

Biet, P. (2004). *Izgubio se jedan zeleni pas*. Školska knjiga: Zagreb.

Bucković, I., Kolarić Piplica, S., i Križanac, V. (2015). Razvoj povjerenja u dijete i njegove mogućnosti. *Dijete, vrtić, obitelj*, 21(79), 19-20.

Diković, M., Tatković, S., Legović, M. (2016). Stjecanje i razvijanje kompetencija odgojitelja u inicijalnom obrazovanju. U: N. Tatković, M. Radetić-Paić, I. Blažević (ur.), *Kompetencijski pristup kvaliteti ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*. Medulin-Pula: DV Medulin, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli, 155-172.

Fortunati, A. (2011). Kvaliteta službi i ustanova ranog odgoja i obrazovanja: iskustvo iz San Miniatoa. *Djeca u Europi*, 3(5), 6-7.

Lepičnik-Vodopivec, J. (2013). Vidljivi i skriveni kurikulum odgoja i obrazovanja za održivi razvoj. *Dijete, vrtić, obitelj*, 19(74), 16-17.

Malavasi, L. (2011). Vješta ili kompetentna djeca?. *Djeca u Europi*, 3(6), 20-21.

Masten, A. S. i Coatsworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American psychologist* 53(2), 205.

McKee, D. (1996). *Elmer*. Epta, Najljepše slikovnice svijeta.

Middleton, C. (2013). *Kristofor i bicikl: priča o bicikliranju i recikliranju*. Turistička naklada.

Miljak, A. (2009). *Življenje djece u vrtiću*. SM Naklada: Zagreb.

Musatti, T., & Mayer, S. (2011). Educare (odgoj, obrazovanje i skrb) u nidu (gnijezdu): kako s mnogo vlakana istkati finu tkaninu. *Djeca u Europi*, 3(5), 4-5.

Santos, L. (2012). Friedrich Fröbel i njegov pogled na ulogu djetinjstva. *Djeca u Europi*, 4(7), 31-32.

Skopljak, E. (2015). Kompetencije odgajatelja za odgoj i obrazovanje za održivi razvoj. *Djete vrtić obitelj*, 77/78, 39-40.

Ružić, V. (2013). *Poticanje čitanja i učenje o temama tolerancije i nenasilja*. Naklada slap: Jastrebarsko.

Tatković, N., Diković, M. i Štifanić, M. (2015). *Odgoj i obrazovanje za razvoj danas i sutra: Ekološke i društvene paradigme*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile.

Uzelac, V. (2008). Teorijsko-praktični okvir cjeloživotnog učenja za održivi razvoj. Cjeloživotno učenje za održivi razvoj. U: V. Uzelac i L. Vujčić (ur.), Cjeloživotno učenje za održivi razvoj. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet u Rijeci, 1-27.

Uzelac, V., Lepičnik-Vodopivec, J. i Anđić, D. (2014). *Djeca - odgoj i obrazovanje – održivi razvoj*. U potrazi za novim perspektivama razvoja odgoja i obrazovanja djece za održivi razvoj. Zagreb: Golden Marketing.

Zakon o predškolskom odgoju i naobrazbi. Narodne novine, 10/1997, 107/2007.

MREŽNE STRANICE

Mali Genijalci: <http://www.maligenijalci.com/> (pristupljeno 25.3.2017.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2014). Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoji i obrazovanje: <http://public.mzos.hr/Default.aspx?art=13571> (pristupljeno 14.3.2017.)

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta RH (2016). Nacionalni kurikulum međupredmetne teme: Održivi razvoj: <http://www.kurikulum.hr/wp-content/uploads/2016/03/Odrz%CC%8Civi-razvoj.pdf> (pristupljeno 24.3.2017.)